

Economische verkenning Noord-Holland

Toekomstbeeld
april 2025

Inhoudsopgave

Inleiding

Overzicht van de Noord-Hollandse Economie

Kerncijfers
Internationale positie
Sectorstructuur en ruimte
Arbeidsmarkt en demografie

Krachtenveld

Schaarsten

Fysieke ruimte
Passende woningbouw
Duurzame Energie
Zoetwater
Arbeidsmarkt

Ontwikkelingen

Klimaat
Milieu/Stikstof
Gezonde leefomgeving
Infrastructuur en mobiliteit
Digitalisering van de economie
Innovaties, start-ups en scale-ups

Ambities

Ambities op duurzaamheid
Ambities op economie
Ambities op welzijn

Verantwoording

3

4

5

6

7

9

11

12

12

13

14

15

16

16

16

17

18

18

19

20

21

22

23

23

24

Inleiding

Noord-Holland bevindt zich in een dynamische geopolitieke en economische context. Zo zien we op mondiaal niveau een verschuiving van de economische macht naar Azië en een veranderende relatie met de VS door de recente importtarieven. Ook binnen Europa hebben verschillende ontwikkelingen een belangrijke rol in onze economische positie. Zo ondervinden we nog altijd de gevolgen van de Brexit, en zorgt de oorlog in Oekraïne voor hogere energie- en voedselprijzen.

Deze veranderingen in de wereldorde en vrije handel versterken de roep om autonomie. Bijvoorbeeld op het gebied van grondstoffen, voedselproductie en digitalisering. Deze beweging biedt kansen. Zo ontstaat er ruimte voor nieuwe bedrijvigheid en innovaties. Tegelijkertijd roept deze beweging vragen op. Wat betekent deze beweging voor de duurzame toekomst van de provincie? In hoeverre hebben we de middelen en capaciteiten om te produceren en daarmee bij te dragen aan de autonomie van Nederland en Europa? En welke invloed heeft dit op de leefomgeving?

Dit document biedt een breed overzicht van de economie in Noord-Holland en beantwoordt deels deze vragen. Het document laat zien waar we nu staan. Het laat ook zien waar economische uitdagingen, kansen en ontwikkelingen liggen. Dit document is de eerste stap in het proces om keuzes te maken voor een toekomstbestendige economie. Dit proces noemen we het Toekomstbeeld van de Economie.

Overzicht van de Noord-Hollandse Economie

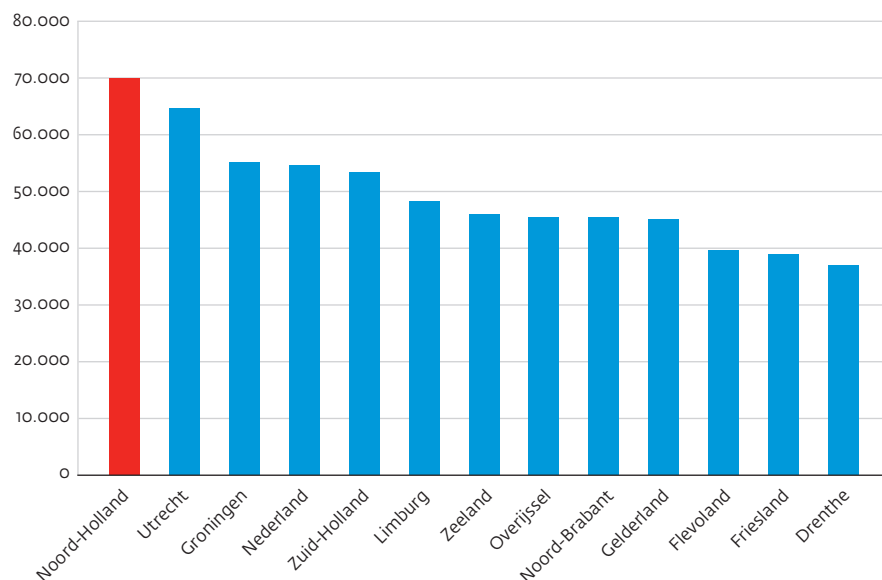
Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de Noord-Hollandse economie. We focussen op de economische kerncijfers, de internationale positie, de sectorstructuur, de arbeidsmarkt en de demografie van Noord-Holland. Hierbij gaat het om een 'foto' van de staat van de economie op dit moment.

Kerncijfers

Bruto Binnenlands Product (bbp)

De economie van Noord-Holland is krachtig en groeit. Sinds 2016 is Noord-Holland de provincie met de grootste bijdrage aan het Bruto Binnenlands Product (bbp). Bovendien stijgt het bbp de laatste jaren. Zo is het bbp in 2023 met 8% gestegen ten opzichte van 2022. Ook het bbp per inwoner van Noord-Holland is relatief hoog en ligt ruim boven het landelijk gemiddelde (figuur 1.1). Toch zijn de verschillen binnen de provincie groot. Zo is het bbp per inwoner van Groot-Amsterdam 3 keer hoger dan in de Zaanstreek. Groot-Amsterdam is overigens ook landelijk gezien de regio met het hoogste bbp per inwoner.

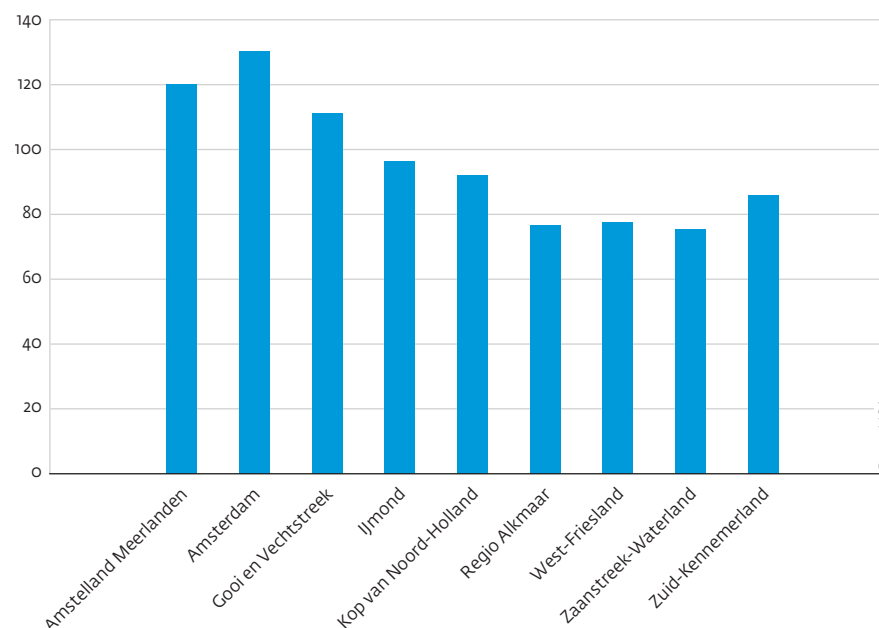
Figuur 1.1 – Het BBP per inwoner voor alle provincies (in euro's)

Economisch toegevoegde waarde per regio

De Noord-Hollandse economie levert een grote bijdrage aan de nationale economie. Sterker nog, in 2023 had onze provincie het hoogste aandeel (22%) in de totale landelijke toegevoegde waarde. Binnen de provincie voegde de regio Groot-Amsterdam de meeste waarde toe aan de economie. Daarop volgden de regio's Kop van Noord-Holland en het Gooi en de Vechtstreek. Eenzelfde soort patroon zien we ook in de toegevoegde waarde per baan (figuur 1.2). In 2022 was de toegevoegde waarde van de regio Groot-Amsterdam het hoogst. De regio's Zaanstreek-Waterland, West-Friesland en Regio Alkmaar voegen relatief weinig waarde toe per baan. Dat komt door de sterke vertegenwoordiging van banen met een lagere arbeidsproductiviteit, zoals de zorg of de bouw.

Figuur 1.2 – Toegevoegde waarde per baan per deelregio, 2022

Innovatie

Noord-Holland is sterk in innovatie. In 2022 was onze provincie de 12e meest innovatieve regio van 239 regio's uit 22 EU-landen. Deze innovatiekracht ligt voor een groot deel in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). In 2023 telde de MRA meer dan 4.000 start-ups in sectoren als fintech, AI, biotechnologie en circulaire economie. Daarmee is de MRA een belangrijk Europees knooppunt voor start-ups en scale-ups. Ook Noord-Holland Noord blinkt uit op het gebied van innovatie. Hier zijn verschillende toonaangevende bedrijven gevestigd in de agrarische voedselsector, maritieme innovaties en duurzame energie, zoals offshore wind.

Inkomen, vermogen en schulden

Het mediaan besteedbaar inkomen van Noord-Hollandse huishoudens ligt al een aantal jaren boven het landelijk gemiddelde. Het vermogen van deze huishoudens ligt echter onder het landelijk gemiddelde. Bovendien zijn de verschillen binnen de provincie groot. In de regio's het Gooi en de Vechtstreek, Alkmaar en omgeving, agglomeratie Haarlem en IJmond zijn de vermogens van huishoudens het hoogst. In Groot-Amsterdam het laagst. Deze negatieve balans komt ook terug in het aantal huishoudens met problematische schulden binnen de provincie. Dit aantal is in 2023 met 1,5% gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor. In de Zaanstreek en Groot-Amsterdam bevinden zich de meeste huishoudens met problematische schulden, in Alkmaar en omgeving de minste.

Armoede

Hoewel het armoederisico in de provincie sinds 2014 bijna is gehalveerd, had Noord-Holland in 2023 het hoogste percentage inwoners onder de lage-inkomensgrens van alle provincies. In Groot-Amsterdam liep 6% van de bevolking risico op armoede, het hoogste van alle Nederlandse regio's.

Internationale positie

Er zijn circa 4.200 internationale bedrijven in Noord-Holland. De meeste daarvan houden zich bezig met dienstverlening, ICT en de creatieve industrie. Op de EU Regional Competitiveness Index 2022 staat de regio Groot-Amsterdam op de 4e plaats.

Internationale handel

Export

Vanuit Noord-Holland exporteren we goederen en diensten over de hele wereld. Toch is de export van goederen met name georiënteerd op bestemmingen binnen Europa. Ongeveer 67% van de Noord-Hollandse export heeft een EU-land als bestemming. Het grootbedrijf (bedrijven met meer dan 250 werknemers) heeft hierin een groot aandeel. Deze bedrijven exporteren met name goederen in de categorieën machines en vervoermaterieel, diverse gefabriceerde goederen en chemische producten. De export van diensten bestaat vooral uit zakelijke diensten, vervoersdiensten en telecommunicatie-, computer- en informatiediensten. De belangrijkste exportpartners voor diensten zijn al jaren Duitsland, de VS en het VK.

Import

Waar de export van Noord-Holland vooral georiënteerd is op Europese bestemmingen, is de import dat niet. Noord-Holland importeerde in 2023 de meeste goederen uit China, Duitsland en de VS. De import van goederen bestond voornamelijk uit de goederensoorten machines en vervoermaterieel, diverse gefabriceerde goederen en chemische producten. Voor de import van diensten is Noord-Holland voor een groot deel afhankelijk van het intellectueel eigendom vanuit de VS.

Handelsbalans

Als we kijken naar de handelsbalans, dan zien we grote verschillen tussen handel met landen binnen en buiten de EU. De grootste handelsoverschotten had Noord-Holland in 2023 met Duitsland, Frankrijk en het VK. Tegelijkertijd bestonden er grote handelstekorten met onder meer de VS en voornamelijk met China (figuur 1.3).

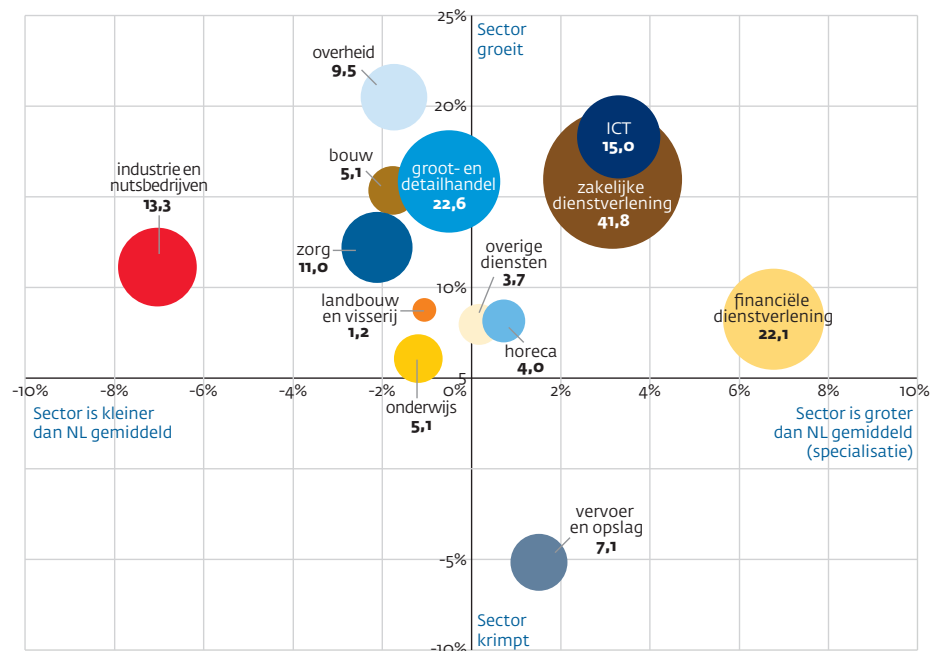
Figuur 1.3 – Handelsbalans Noord-Holland ten opzichte van Europa, de Verenigde Staten en China

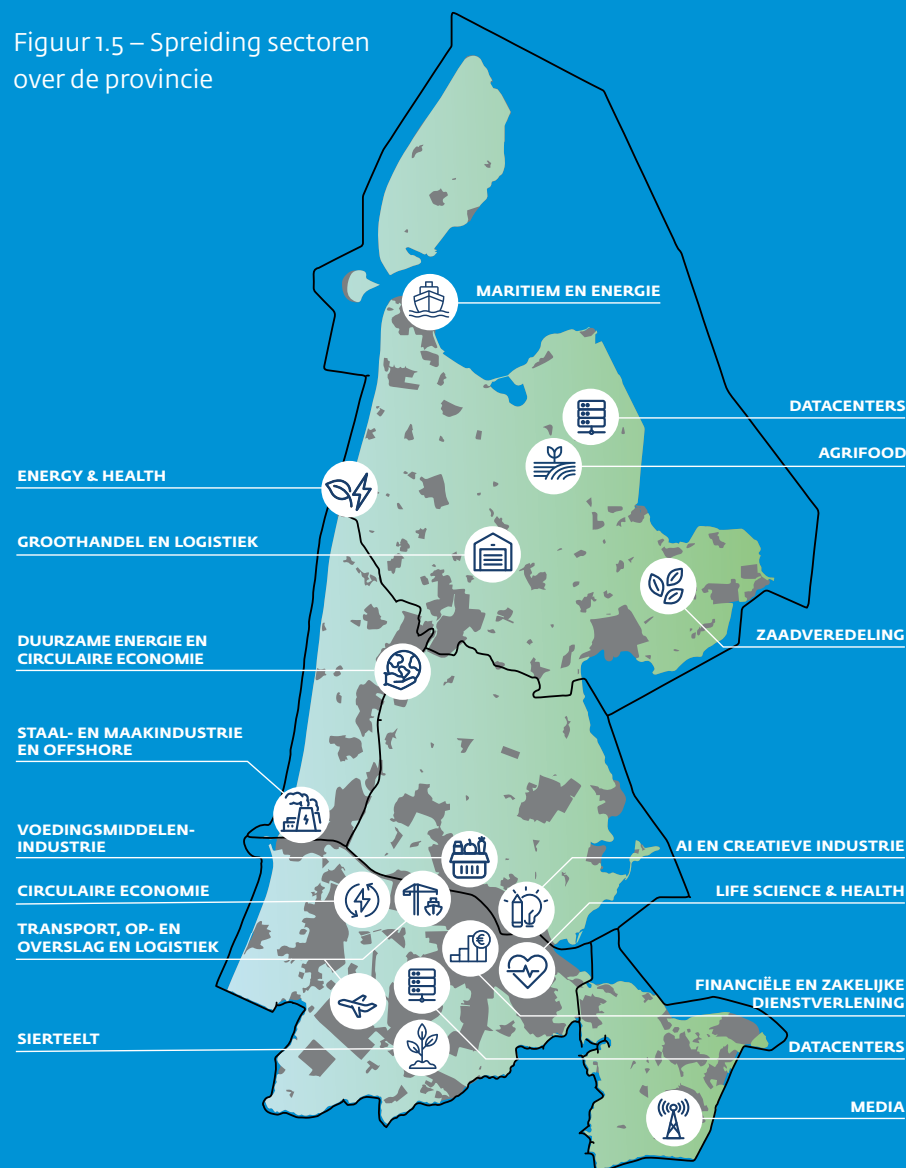
Sectorstructuur en ruimte

Dat de economie van Noord-Holland groeit, blijkt ook uit de cijfers van de economisch toegevoegde waarde. Tussen 2017 en 2022 groeiden alle sectoren in de provincie, behalve vervoer en opslag (figuur 1.4). Het achterblijven van deze 2 sectoren is het gevolg van de coronapandemie. Met name de zakelijke dienstverlening, ICT en financiële instellingen voegen relatief veel waarde toe. Deze sectoren zijn in vergelijking met het landelijk gemiddelde oververtegenwoordigd in Noord-Holland.

Figuur 1.4 – De groei van de toegevoegde waarde per sector tussen 2017 en 2022 (in miljard euro)

Figuur 1.5 – Spreiding sectoren over de provincie

Spreiding van sectoren

De veelzijdigheid van de Noord-Hollandse economie zien we ook terug in de ruimtelijke spreiding van de sectoren binnen de provincie (figuur 1.5). Noord-Holland kent een sterk agrocomplex, met Seed Valley en Greenport Aalsmeer als internationaal toonaangevende organisaties. In Noord-Holland Noord vinden we vooral een concentratie van bedrijven op het gebied van agri-food, maritiem en energie. In het zuiden vinden we een concentratie van bedrijven op het gebied van zakelijke en financiële dienstverlening, industrie, ICT en media.

Het Noordzeekanaalgebied en Schiphol

Het Noordzeekanaalgebied (NZKG) en Schiphol zijn belangrijke schakels in de Noord-Hollandse economie. Beiden spelen een grote rol in de internationale bereikbaarheid van Nederland. Bovendien laten ze een groei in werkgelegenheid zien. Zo is de werkgelegenheid rondom het NZKG sinds 2015 met 21% gestegen. Deze groei was vooral zichtbaar bij niet-havengerelateerde banen langs het Noordzeekanaal. Ook de cijfers van Schiphol over 2024 tonen een stijgende trend ten opzichte van 2023. Zo groeide het aantal reizigers met 8%, het aantal vluchten met 7% en de hoeveelheid verwerkte vracht met 8%. Bovendien was Schiphol in 2024 de op één na best direct verbonden luchthaven van Europa en nummer 5 van de wereld.

Grondstoffen

We gebruiken in onze provincie de afgelopen jaren steeds minder grondstoffen. Dat is een positieve trend, maar lijkt los te staan van de inzet richting een circulaire economie. De daling van het gebruik van grondstoffen komt vooral door een, mogelijk tijdelijke, afname in fossiele producten en bouwmaterialen (steen, zand en grind). Daarnaast is de Noord-Hollandse economie voor sommige grondstoffen afhankelijk van andere landen. Dit maakt onze economie kwetsbaar. Dit geldt vooral voor auto's, machines en gereedschappen.

Goederenstromen

Noord-Hollandse bedrijven gebruiken verschillende grondstoffen om goederen te produceren. Dit proces van grondstof tot product noemen we een goederenstroom. Van de 5 grootste goederenstromen hadden vooral vloeibare aardolieproducten zowel in gewicht als in economische waarde een groot aandeel in 2023 (figuur 1.6). De 3 goederenstromen met de grootste CO₂-uitstoot en de hoogste milieukosten zijn betonwaren en overige bouwmaterialen, vloeibare aardolieproducten en ruwe aardolie. De totale CO₂-uitstoot als de milieukosten van goederenstromen dalen, ondanks dat ze van deze 3 juist stijgen.

Figuur 1.6 – Top 5 goederenstromen in gewicht 2023

Bruto gewicht (mln. kg)
1. Steen, zand, grind, klei, turf en andere delfstoffen
2. Vloeibare aardolieproducten
3. IJzererts
4. Ruwe aardolie
5. Steenkool en bruinkool

Arbeidsmarkt en demografie

Robuust en internationaal met sectorale uitdagingen

De Noord-Hollandse arbeidsmarkt is op dit moment redelijk in balans, al ligt de vraag naar arbeid iets hoger dan het aanbod. In 2024 was er veel vraag naar bedrijfseconomische en administratieve beroepen. Ook was er relatief veel vraag naar managers van hogere beroepsniveaus. Door deze ontwikkeling is de werkgelegenheid in onze provincie hoog vergeleken met het landelijke gemiddelde. Het werkloosheidspercentage ligt net iets boven het landelijk gemiddeld. In 2022 waren ongeveer 275.000 internationale kenniswerkers en arbeidsmigranten* werkzaam in de provincie. De verwachting is dat dit aantal de komende jaren verder zal stijgen.

*Definitie van internationale kenniswerkers en arbeidsmigranten

Een internationale kenniswerker is een internationale werknemer, waarbij een minimale looneis is gesteld voor 2 leeftijdsgroepen en een minimaal aantal sociale verzekeringsdagen (SV-dagen). Een arbeidsmigrant is een internationale werknemer die niet voldoet aan bovenstaande looneis voor internationale kenniswerkers.

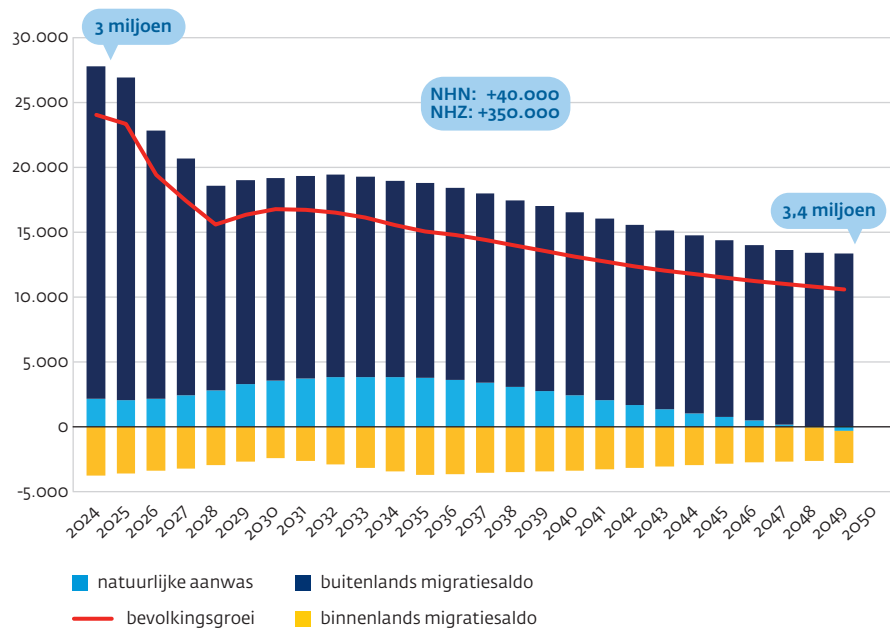
Opleiding

Het aantal theoretisch opgeleide inwoners (HBO/WO) in Noord-Holland, lag in 2023 ruim boven het Nederlands gemiddelde. Dat geldt ook voor het aantal inwoners dat in bezit was van een startkwalificatie (het diploma om de arbeidsmarkt te kunnen betreden, mbo (2-4), havo en vwo). Voor beide indicatoren liggen de percentages hoger in NH-Zuid, dan in NH-Noord.

Groeien en vergrijzen

De provincie Noord-Holland telt circa 3 miljoen inwoners. Dit aantal blijft naar verwachting de komende jaren stijgen door migratie, natuurlijke aanwas en vergrijzing. De verwachting is dat het totale inwonersaantal in 2050 uitkomt op ongeveer 3,4 miljoen. De groei zal vooral plaatsvinden in het zuiden van de provincie, waar een toename van circa 350.000 inwoners wordt verwacht. Daarbij verwachten we dat het percentage inwoners van 75 jaar en ouder toeneemt. Ook verwachten we dat het aantal geboorten in de provincie tot 2048 hoger ligt dan het aantal sterfgevallen.

figuur 1.7 – Bevolkingsontwikkeling Noord-Holland, 2024-2050

Krachtenveld

De Noord-Hollandse economie is constant in beweging. In dit hoofdstuk schetsen we welke schaarsten en ontwikkelingen van invloed zijn op de randvoorwaarden voor een goed vestigings- en ondernemersklimaat en welke impact dat heeft op de economische sectoren. En daarmee op een toekomstbestendige economie. We maken daarbij een onderscheid tussen schaarsten en ontwikkelingen.

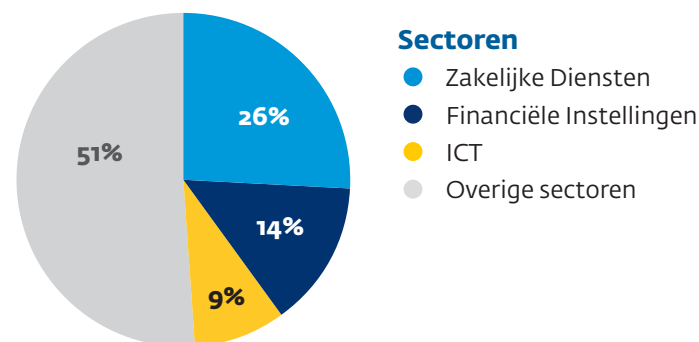
Noord-Holland bevindt zich in een dynamische geopolitieke en economische context. Zo zien we op mondiaal niveau een verschuiving van de economische macht naar Azië en een veranderende relatie met de VS door de recente importtarieven. Ook binnen Europa hebben verschillende ontwikkelingen een belangrijke rol in onze economische positie. Zo ondervinden we nog altijd de gevolgen van de Brexit, en zorgt de oorlog in Oekraïne voor hogere energie- en voedselprijzen. Ondertussen wil de provincie toewerken naar een toekomstbestendige economie. Om dat te bereiken, is een goed vestigings- en ondernemersklimaat van cruciaal belang. Belangrijke randvoorwaarden om een dergelijk klimaat te creëren zijn:

1. Toegang tot talent
2. Toegang tot financiering
3. Innovatieklimaat (aanwezigheid start-ups en scale-ups)
4. Grondstoffen (inclusief water en energie)
5. Ruimte
6. (digitale) Bereikbaarheid
7. Kwaliteit leefomgeving inclusief woningbouw

Verhouding 3 sectoren op de economische toegevoegde waarde

De optimale mix van randvoorwaarden verschilt per bedrijf en sector. De 3 sectoren Zakelijke diensten, Financiële instellingen en ICT zijn samen goed voor 49% van de economische toegevoegde waarde. Ze faciliteren ook 30% van de werkgelegenheid in de provincie. Deze sectoren zijn bijvoorbeeld afhankelijk van vestigingsvoorwaarden als bereikbaarheid tussen woon- en werkverkeer, talent, ruimte voor kantoorlocaties en innovatie. In toenemende mate komen deze vestigingsvoorwaarden onder druk te staan door diverse (autonome en mondiale) ontwikkelingen en schaarsten.

Figuur 2.1 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Zakelijke Diensten, Financiële Instellingen en ICT in de Noord-Hollandse economie

Schaarsten

Fysieke ruimte

Schaarste

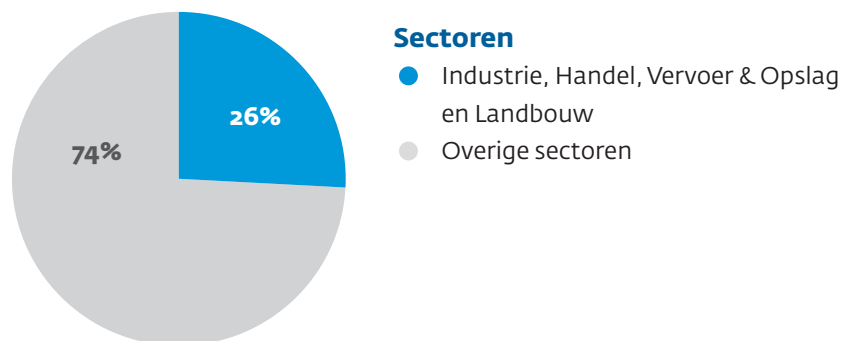
De fysieke ruimte in Noord-Holland wordt steeds schaarser. Dat komt voor een groot deel door de groeiende economie en de toename van het aantal banen. Ook de bevolkingsgroei heeft hier invloed op. Ondertussen neemt de druk om woningen te realiseren toe, terwijl activiteiten van bedrijven, industrie en (lucht)haven meer ruimte vragen. Daarnaast heeft de provincie verschillende ambities, zoals de energietransitie en de circulaire economie, die eveneens ruimte vereisen. De provincie is echter niet ingericht om al deze opgaven op te vangen.

Als we alle opgaven en ambities van de provincie een plek willen geven, hebben we een kwart extra oppervlakte nodig.

Impact op de economie

Het gebrek aan ruimte raakt verschillende sectoren van de economie, maar is met name een zorg voor de sectoren die veel ruimte vragen, zoals industrie, handel, landbouw, vervoer en opslag (figuur 2.2). Deze sectoren zijn samen goed voor 44% van de werkgelegenheid in de provincie. Door ruimtegebrek kunnen bedrijven zich niet vestigen, groeien of verplaatsen. Als we de groei van het bedrijfsleven in Noord-Holland volgen, dan hebben we in 2050 ongeveer 1250 ha extra bedrijventerreinen en 420 ha voor glastuinbouw nodig. Daarnaast moeten we ook ruimte hebben voor het verduurzamen en circulair maken van de economie. Zo is er ruimte nodig voor de opslag en verwerking van grondstoffen, de opwekking van duurzame energie en het aanpassen van bedrijfsprocessen om energie beter te benutten. Tegelijkertijd zijn er meerdere opgaven die ruimte vragen, zoals het creëren van een gezonde leefomgeving en het bouwen van meer woningen.

Figuur 2.2 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Industrie, Handel, Vervoer & Opslag en Landbouw in de Noord-Hollandse economie

Passende woningbouw

Schaarste

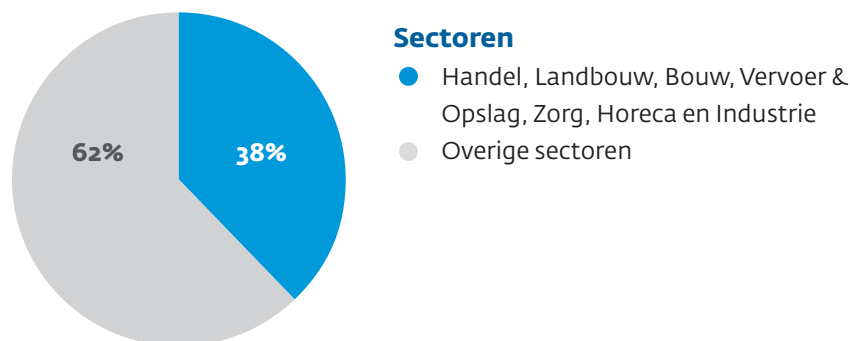
Op dit moment is er een tekort aan passende betaalbare woningen. Deze schaarste heeft niet alleen gevolgen voor inwoners, maar ook voor bedrijven. Voldoende passende woningen zijn namelijk een belangrijke randvoorwaarde voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Dat geldt met name voor bedrijven die afhankelijk zijn van praktisch opgeleiden. Praktisch opgeleiden wonen doorgaans dicht bij hun werk, terwijl theoretisch opgeleiden vaker verder reizen.

Voldoende passende woningen zijn essentieel voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Impact op de economie

De impact van deze schaarste is vooral groot voor bedrijven die relatief veel praktisch opgeleiden in dienst hebben. Deze doelgroep zoekt immers naar woningen dicht bij hun werk. Binnen de provincie Noord-Holland raakt dit de sectoren handel, landbouw, bouw, vervoer en opslag, zorg, horeca en industrie (figuur 2.3). Deze sectoren zijn goed voor ongeveer 53% van de werkgelegenheid in Noord-Holland.

Figuur 2.3 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Handel, Landbouw, Bouw, Vervoer & Opslag, Zorg, Horeca en Industrie in de Noord-Hollandse economie

Duurzame Energie

Schaarste

De vraag naar duurzame energie neemt steeds verder toe. Dat komt doordat Nederland wil verduurzamen om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Daarnaast spelen de hoge energieprijzen als gevolg van het uitfasen van gas uit Groningen en Rusland een rol. Het energienetwerk is hier nog niet op voorbereid. Mede hierdoor is in grote delen van Nederland – ook in de provincie Noord-Holland – sprake van netcongestie op zowel het hoogspannings- als het middenspanningsnet. Netbeheerders doen er alles aan om de energie-infrastructuur uit te breiden, maar dit kost tijd en geld. Mede hierdoor gaat de transitie niet snel genoeg waardoor onze klimaatdoelen uit zicht raken. Alternatieve brandstoffen, zoals waterstof, methanol, biobrandstoffen en synthetische brandstoffen, kunnen helpen

bij het verduurzamen van energie-intensieve processen in de industrie. Maar ook in de lucht- en scheepvaart en in het zware wegvervoer. Elektriciteit is hiervoor niet altijd geschikt.

De energietransitie versnellen is essentieel om economisch weerbaar te blijven.

Impact op de economie

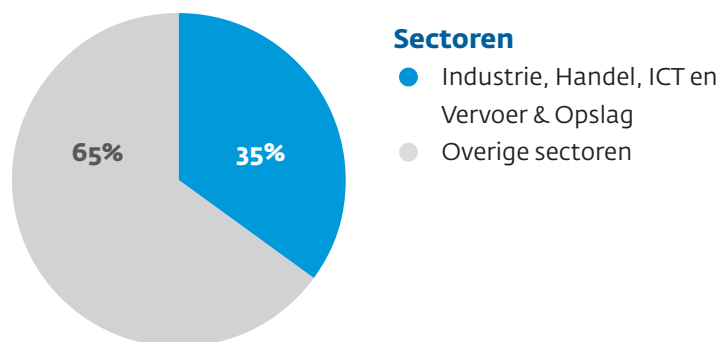
De schaarste aan (duurzame) energie schaadt het vestigingsklimaat

Bedrijven die zich in onze provincie willen vestigen, verduurzamen of uitbreiden, krijgen te horen dat er geen capaciteit op het elektriciteitsnet beschikbaar is. Daarnaast worden ze geconfronteerd met hoge netwerkkosten en zijn er in vergelijking met andere Europese landen erg hoge energieprijzen. Met name de industrie heeft last van deze schaarste, waardoor de transitie naar een duurzame economie vertraging op loopt. Ook betalen ze fors hogere lasten door de aanvullende reductiemaatregelen die Nederland neemt, bovenop de Europese regels van het Emission Trading System (ETS).

De schaarste aan duurzame energie vertraagt de verduurzaming van de economie

Om de industrie te verduurzamen, is de ontwikkeling van alternatieve duurzame brandstoffen en energiedragers, zoals waterstof, methanol en biobrandstoffen, essentieel. Momenteel loopt de ontwikkeling van de waterstofinfrastructuur vertraging op. Daarnaast kost het aanleggen van deze infrastructuur veel tijd. De geringe beschikbaarheid, betrouwbaarheid en betaalbaarheid van waterstof zet druk op de haalbaarheid van de verduurzaming van de industrie.

Figuur 2.4 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Industrie, Handel, ICT en Vervoer & Opslag in de Noord-Hollandse economie

Zoetwater

Schaarste

De beschikbaarheid van zoetwater neemt af. Dit komt in eerste instantie doordat de wateraanvoer via de Rijn en Maas kleiner wordt. Daarnaast neemt de beschikbaarheid van zoetwater uit het IJsselmeer af. Door de temperatuurstijgingen verdampt er meer water. In droge periodes is deze verdamping gelijk aan ongeveer de helft van de aanvoer vanuit de IJssel.

Zonder voldoende zoetwater ontstaan risico's voor vitale sectoren van de Noord-Hollandse economie.

Impact op de economie

Het gebrek aan zoetwater heeft in eerste instantie impact op de landbouw. Deze sector heeft in warme en droge periodes dringend zoetwater nodig

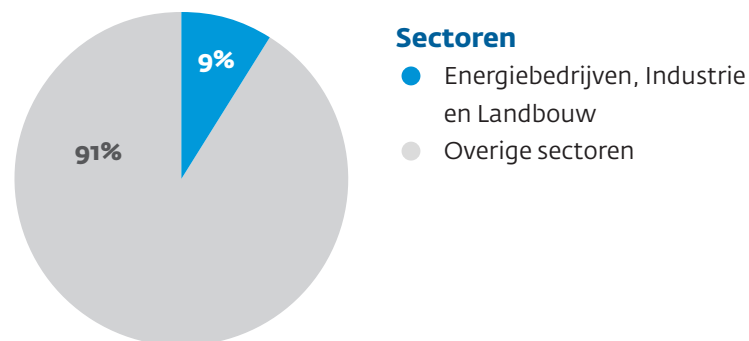
om gewassen van water te voorzien. Daarnaast raakt de schaarste ook een aantal grootverbruikers in de industrie, zoals energiebedrijven, chemiebedrijven en de levensmiddelenindustrie. Deze grootverbruikers zijn veelal gelegen in het Noordzeekanaalgebied en gebruiken vooral in de zomermaanden meer water om te koelen.

Een tekort aan water heeft hierdoor primair 3 gevolgen:

1. *Energie*: zonder water kunnen energiebedrijven minder elektriciteit produceren.
2. *Industrie*: zonder water kunnen industriële bedrijven minder producten leveren. Dit geldt bijvoorbeeld voor de industrieën farmacie, voeding en techniek.
3. *Keteneffecten*: zonder water kunnen we geen brandstof leveren aan onze afnemers. Dit kan leiden tot contactbreuken.

Deze sectoren zijn samen goed voor 8% van het banenaandeel en voor 9% van de toegevoegde waarde (figuur 2.5). Hoewel het aandeel beperkt is, is de impact dat niet. Het gaat hier namelijk om vitale bedrijven die cruciaal zijn voor het functioneren van de economie.

Figuur 2.5 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Energiebedrijven, Industrie en Landbouw in de Noord-Hollandse economie

Arbeidsmarkt

Schaarste

De arbeidsmarkt van de provincie Noord-Holland is in kwantitatieve zin redelijk in balans. Al is de vraag naar arbeid iets groter dan het aanbod. Binnen deze balans is er sprake van een kwalitatieve mismatch. Dat betekent dat het deel van de bevolking zonder baan niet kan worden ingezet op de vacatures die er zijn. Deze mismatch is vooral zichtbaar bij functies die van belang zijn voor brede welvaart. En die cruciaal zijn voor het realiseren van maatschappelijk opgaven, zoals de energietransitie, zorg, onderwijs en ICT.

Er is sprake van een kwalitatieve mismatch; het aanbod van arbeid sluit niet aan bij de vraag.

Impact op de economie

De verduurzaming van de economie loopt gevaar

De belangrijkste oorzaak van dit gevaar is het tekort aan technisch en technologisch geschoold personeel. De uitstroom van opleidingen voldoet namelijk niet aan de vraag naar capaciteit in deze sectoren. Op deze manier is het vrijwel onmogelijk om voldoende aanbod te creëren voor de vraag.

Bedrijven worden steeds meer afhankelijk van migratie

Het tekort aan arbeid is een schaarste die impact heeft op alle sectoren. Dit tekort maakt bedrijven steeds afhankelijker van kennis- en arbeidsmigranten. De toegevoegde waarde van sectoren die afhankelijk zijn van kennismigranten is 49%. De sectoren die veelal afhankelijk zijn van arbeidsmigranten vertegenwoordigen samen 11% van de toegevoegde waarde.

Ontwikkelingen

Klimaat

Ontwikkeling

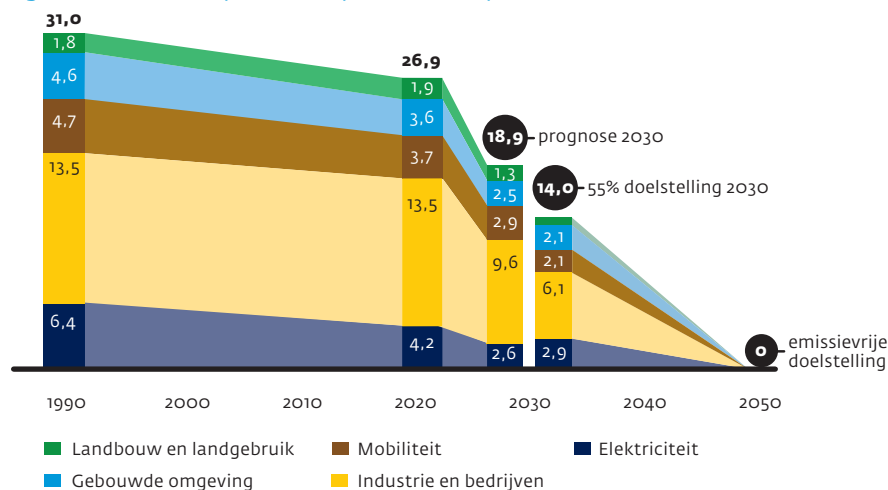
Op dit moment liggen we niet op koers om de klimaatdoelstellingen te halen (zie figuur 2.6). Tegelijkertijd worden de gevolgen van klimaatverandering in Noord-Holland steeds zichtbaarder: wateroverlast, overstromingen, zeespiegelstijging, verzilting, zoetwatertekort, bodemdaling, hitte, droogte en verschuiving van seizoenen. Om deze ontwikkelingen te beperken, heeft de provincie Noord-Holland zich in lijn met de Klimaatwet als doel gesteld om in 2030 55% minder CO₂ uit te stoten. In 2050 moet de provincie klimaatneutraal zijn. De industrie in Noord-Holland stoot op dit moment meer CO₂ uit dan het landelijk gemiddelde. Daarmee vormt de reductieopgave in Noord-Holland een grote uitdaging.

Noord-Holland verliest zijn concurrentiepositie door CO₂-maatregelen.

Impact op de economie

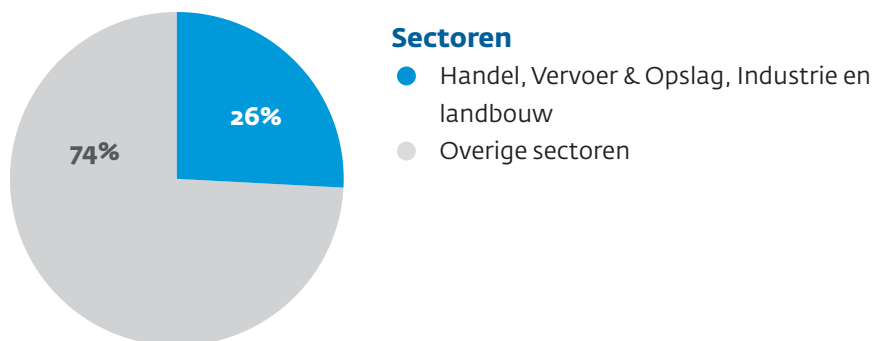
Deze ontwikkeling heeft direct impact op de (zware) industrie en de grondgebonden landbouw. Deze sectoren stoten relatief veel CO₂ uit en moeten verschillende maatregelen nemen om hun uitstoot terug te brengen. De EU verplicht industrieën en bedrijven via het European Emission Trading System (EU ETS) namelijk om minder CO₂ uit te stoten. Bovendien wordt het uitstoten van CO₂ ook steeds duurder. Dit heeft een negatief effect op de concurrentiepositie van deze bedrijven ten opzichte van andere werelddelen.

Figuur 2.6 – CO₂-eq emissies per transitiepad in mton

Deze schaarste raakt direct de landbouw en de industrie. Met name de zware industrie wordt hierdoor hard geraakt. Daarnaast is mobiliteit ook vervuילend. Dit raakt vooral de handel, vervoer en opslag en indirect de rest van de economie (figuur 2.7).

Figuur 2.7 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Handel en Vervoer & Opslag, Industrie en Landbouw.

Milieu/Stikstof

Ontwikkeling

Ook in Noord-Holland staan economische activiteiten en natuur vaak op gespannen voet met elkaar, omdat deze activiteiten stikstof (stikstofoxiden en ammoniak) uitstoten. Een overschot aan stikstof is slecht voor de biodiversiteit in Natura 2000-gebieden. Om de gevolgen voor deze gebieden te beperken, zijn de regels aangescherpt. Zo geldt nu een vergunningplicht voor meer activiteiten en zijn de eisen voor vergunningverlening aangescherpt.

De stikstofopgave zorgt voor een rem op wonen, investeren en verduurzamen.

Impact op de economie

De ontwikkelingen rondom de uitstoot van stikstof raken niet alleen de landbouw en industrie, maar de hele economie. Door aangescherpte beleidsregels moeten bedrijven vaker vergunningen aanvragen voor ontwikkeling en uitbreiding. Hierdoor liggen veel (woning)bouwprojecten stil en stellen bedrijven investeringen uit. Daarnaast vertraagt deze ontwikkeling ook de verduurzaming van de industrie. De beleidsregels vertragen de aanleg van het energienetwerk. Hierdoor kunnen bedrijven hun productieproces niet elektrificeren en op die manier hun uitstoot niet verminderen.

Gezonde leefomgeving

Ontwikkeling

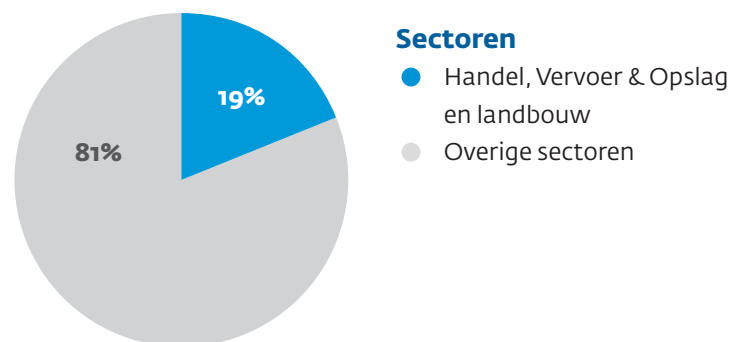
In een gezonde leefomgeving voelen bewoners zich prettig, worden ze aangemoedigd tot gezond gedrag en is de invloed van milieufactoren op gezondheid zo klein mogelijk. De kwaliteit van deze gezonde leefomgeving verslechtert in de provincie Noord-Holland. Het zuidelijke deel van de provincie is een van de ongezondste regio's in Nederland als het gaat om geluid en luchtkwaliteit. De industrie in het Noordzeekanaalgebied, Schiphol en het grote netwerk aan (vaar)wegen hebben hier een grote invloed op. Ook de gezonde leefomgeving in het noorden van de provincie gaat steeds verder achteruit.

Het zuidelijke deel van onze provincie is een van de ongezondste regio's in Nederland.

Impact op de economie

Door de verslechtering van de leefomgeving is er groeiende aandacht voor de impact van bedrijven op hun omgeving. Het gezonder maken van de leefomgeving in onze provincie heeft impact op verschillende sectoren. Allereerst stelt deze ontwikkeling grenzen aan de zware industrie die zich in de buurt van woongebieden bevinden. Daarnaast heeft dit ook consequenties voor de sectoren die afhankelijk zijn van mobiliteit. Dit raakt vooral de sectoren handel en vervoer & opslag. Ten slotte hebben activiteiten in de landbouw ook impact op de gezondheid.

Figuur 2.8 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Handel, Vervoer & Opslag en Landbouw in de Noord-Hollandse economie.

Infrastructuur en mobiliteit

Ontwikkeling

De vraag naar personenvervoer en logistiek blijft toenemen. Door deze groeiende vraag neemt ook het aanbod toe. Niet alleen op de weg, maar ook op het spoor, op het water en in de lucht. De toenemende verkeersdruk brengt bovendien hogere kosten en een hogere uitstoot met zich mee. Tegelijkertijd zien we dat het OV-systeem op meerdere plaatsen in de provincie onder druk staat door de geringe reizigers aantallen, personeelstekorten en stijgende kosten. Ook zorgt de groeiende aandacht voor het elektrificeren van wagenparken voor extra druk op het elektriciteitsnet. Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat de grenzen van groei via traditionele mobiliteitsvormen zijn bereikt.

De grens voor groei in mobiliteit op de traditionele manier is bereikt.

Impact op de economie

De ontwikkeling rondom mobiliteit heeft indirect consequenties voor alle sectoren. Bereikbaarheid van werklocaties en woon-werkverkeer zijn van cruciaal belang voor een gezond vestigingsklimaat.

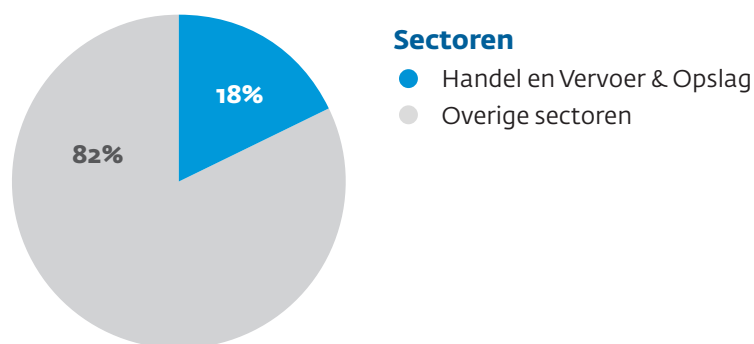
De ontwikkeling heeft vooral impact op de sector 'Handel' en 'Vervoer & Opslag'

Deze sectoren bieden mobiliteit namelijk aan als dienst. Daarnaast doen deze sectoren een groot beroep op de arbeidsmarkt en arbeidsmigranten. Ze zijn goed voor een toegevoegde waarde van 18% en 22 % van de arbeidsmarkt in Noord-Holland (figuur 2.9).

Verduurzaming van mobiliteit nodig voor terugdringen CO₂-uitstoot

De verduurzaming van mobiliteit zal gepaard moeten gaan met het aanleggen van energie infrastructuur en produceren van duurzame brandstoffen. Dat is een belangrijke manier om de uitstoot terug te dringen. De beschikbaarheid hiervan is op dit moment beperkt.

Figuur 2.9 – Aandeel toegevoegde waarde van de sectoren Handel en Vervoer & Opslag in de Noord-Hollandse economie.

Digitalisering van de economie

Ontwikkeling

De ontwikkelingen op het gebied van AI, automatisering en digitalisering zitten in een stroomversnelling. Veel grote (tech)bedrijven, met name uit China en de VS, investeren veel in nieuwe digitale technologieën. Europese bedrijven worden hierdoor afhankelijk van de digitale ontwikkelingen van buitenlandse grootmachten. De EU wil deze afhankelijkheid verminderen en meer investeren in Europese technologische ontwikkelingen.

De digitalisering van de economie biedt kansen, maar brengt ook uitdagingen met zich mee.

Impact op de economie

De digitalisering van de economie raakt veel bedrijven. En daarmee ook een groot deel van de economie. Deze ontwikkeling biedt kansen voor verschillende sectoren, maar brengt ook uitdagingen met zich mee.

De ontwikkeling bevordert het vestigingsklimaat, maar schaarste remt de groei

Steeds meer bedrijven die gespecialiseerd zijn in digitalisering kiezen voor Noord-Holland als vestigingslocatie. Dit komt door de goede digitale infrastructuur en connectiviteit. Daarmee groeit de strategische positie van Noord-Holland in Europa op het gebied van digitalisering. Met de groei van het aantal bedrijven dat zich vestigt in onze provincie, groeit ook de vraag naar datacenters en rekenfaciliteiten. Door een schaarste aan ruimte, beschikbare energie en zoetwater kunnen we niet altijd aan de vraag voldoen. Bovendien brengt deze ontwikkeling uitdagingen met zich mee op het gebied van cybersecurity en ethiek.

De impact is het grootst voor de sectoren 'Financiële Instellingen' en 'ICT'

Dit zijn op dit moment de sectoren die het meest afhankelijk zijn van goede digitale infrastructuur. Deze sectoren maken 23% van de toegevoegde waarde van onze economie. Daarnaast zijn er binnen deze sectoren veel bedrijven die gebruikmaken van de diensten van deze partijen. Deze zijn indirect afhankelijk hiervan. In de landbouw zien we dat digitale innovaties ervoor zorgen dat agrarische bedrijven productiever en milieuvriendelijker kunnen werken. Door digitale innovaties kunnen agrarische bedrijven productiever en milieuvriendelijker werken. Dit verlaagt de impact van de sector op de leefomgeving.

Innovaties, start-ups en scale-ups

Ontwikkeling

Noord-Holland heeft te maken met verschillende ontwikkelingen die de groei van innovatieve sectoren en start-ups belemmeren. Zo is de toegang tot financiering voor start-ups een grote uitdaging. Daarnaast wordt innovatie geremd, omdat overheden en bedrijven al jaren weinig investeren in onderzoek en ontwikkeling. Ook fiscale belemmeringen en strikte wet- en regelgeving op het gebied van circulaire economie en de eiwittransitie beperken de groei van start-ups en innovatieve sectoren.

De financiering van innovaties is een voorwaarde voor een gezond vestigingsklimaat.

Impact op de economie

De ontwikkelingen raken de groei van start-ups in verschillende sectoren. Elke sector kent zijn eigen uitdagingen, maar elke uitdaging heeft impact op de Noord-Hollandse economie.

De economische groei van de provincie vertraagt

De innovatiekracht van onze provincie wordt hierdoor namelijk geremd. Voor deze innovatiekracht zijn we voor een groot deel afhankelijk van het midden- en kleinbedrijf (mkb). Meer dan 99% van de bedrijven in de provincie valt binnen deze categorie. De ontwikkelingen hebben op elk van deze bedrijven een negatieve impact.

De ontwikkelingen hebben negatieve impact op ons internationale concurrentievermogen

Dat geldt met name voor start-ups in tech, circulaire economie en biotech. Maar ook voor maritieme innovaties en bedrijven in de waterstofsector. Om te concurreren met andere internationale bedrijven, is het voor deze sectoren cruciaal om te groeien. Ontwikkelingen zoals aanvullende wet- en regelgeving en een tekort aan personeel remmen deze groei.

De verduurzaming en voedselzekerheid kunnen in gevaar komen

Dat komt door de impact van de ontwikkelingen op de agrifoodsector en sectoren die zich bezighouden met verduurzaming. Met name het gebrek aan financiering en personeel zorgt ervoor dat bedrijven in deze sectoren moeite hebben om te groeien en innoveren.

Ambities

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de belangrijkste economische ambities van de provincie die impact hebben op de brede welvaart. Hierbij verdelen we de ambities over 3 pijlers van brede welvaart: duurzaamheid, economie en welzijn. Dit hoofdstuk bevat geen volledig overzicht van alle ambities. Dit hoofdstuk focust zich op de belangrijkste ambities die impact hebben op zowel economie als brede welvaart.

'De provincie Noord-Holland streeft naar een evenwichtige balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Zo luidt de hoofdambitie van de Omgevingsvisie. Het economisch beleid draagt bij aan deze overkoepelende ambitie. De economische missie is geformuleerd in het beleidskader en nader afgebakend in de uitvoeringsagenda (zie kader hieronder).

Missie Beleidskader Economie, 2016

Wij maken ons sterk voor welvaart en het welzijn van Noord-Holland door een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie.

Missie Uitvoeringsagenda Duurzame en Circulaire Economie 2025 - 2028

We versterken een brede welvaart door te focussen op het versnellen van de transitie naar een duurzame en circulaire economie.

Een sleutelwoord in de formulering van de missies is 'brede welvaart'. Deze term is een maatstaf voor alles wat mensen belangrijk vinden in de samenleving. In dit hoofdstuk bespreken we een aantal ambities* uit het Coalitieakkoord 2023-2027 Verbindend Vooruit! en de Uitvoeringsagenda Duurzame en Circulaire Economie 2025-2028 die betrekking hebben op de brede welvaart. We voegen daar de economisch meest relevante ambities uit andere beleidsvelden aan toe. Dat doen we door het begrip 'brede welvaart' op te delen in 3 thema's: duurzaamheid, economie en welzijn. Door de ambities te bespreken, schetsen we een beeld van de gewenste richting van de economie en de huidige beleidsinzet hierop.

Ambities op duurzaamheid

De ambitie

De provincie streeft ernaar om in 2050 volledig klimaatneutraal te zijn, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord. Als tussenstap willen we in 2030 de CO₂-uitstoot met 55% verminderen ten opzichte van 1990. De energietransitie en de transitie naar een circulaire economie vormen de kern van onze aanpak om broeikasgassen structureel te reduceren. De provincie wil bovendien koploper zijn in de circulaire economie. Ook zet de provincie in op een goede balans tussen wonen, werken en gezondheid. We ondersteunen bedrijven bij de transitie naar duurzamere en schonere productieprocessen. Voor vervuilende bedrijven die deze stap niet willen of kunnen zetten, zien wij geen toekomst. Hoewel de focus ligt op een klimaatneutrale en circulaire economie, is er dus ook veel aandacht voor een schone economie.

Ons huidige beleid

De Uitvoeringsagenda Duurzame en Circulaire Economie 2025-2028 geeft tot 2028 deels invulling aan deze doelstellingen. Hoe de invulling er daarna eruitziet, is nog niet bekend. Hierbij is prioriteit gegeven aan emissiereductie en grondstofbesparing. Hoewel hier geen concrete ambitie op is geformuleerd vanuit het economisch beleid, is benoemd dat "waar dat vanuit economisch beleid kan ook aandacht wordt besteed aan het verbeteren van de gezonde leefomgeving, versterken van de biodiversiteit en klimaatadaptatie".

Voor verschillende milieuopgaven is door het Rijk en Europa juridisch bindende wet- en regelgeving geformuleerd. Het is belangrijk om de voortgang hiervan te monitoren en waar nodig bij te sturen. Het niet voldoen aan deze wetgeving kan namelijk leiden tot juridische en bestuurlijke gevolgen. Voorbeelden hiervan zijn bouwstops of een verbod op vergunningverlening voor economische activiteiten.

Ambities op economie

De ambitie

De provincie Noord-Holland kent van oorsprong een veerkrachtige economie. Deze veerkrachtige economie wil de provincie behouden door te investeren in een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Daarnaast willen we de innovatiekracht van de provincie vergroten door start-ups en mkb te helpen groeien.

Bedrijven die bijdragen aan de duurzame ontwikkeling van de economie in Noord-Holland willen we behouden en aantrekken. We ondersteunen bedrijven om de transitie naar duurzame en schone productieprocessen te maken. De provincie ziet geen toekomst voor vervuilende bedrijven die de transitie op termijn niet kunnen of niet willen maken. In het coalitieakkoord is extra aandacht voor een tweetal sectoren waarvoor de provincie een duurzame toekomst in Noord-Holland voor zich ziet: de landbouw en de staalindustrie.

Ons economisch beleid richt zich op stimuleren en faciliteren van de economie en beperkt op selectiviteit. Het is de vraag of dit voldoende is om de ambities te realiseren.

Ons huidige beleid

Verschillende opgaven zetten het vestigingsklimaat van onze provincie onder druk. Denk hierbij aan de beperkte beschikbaarheid van fysieke ruimte en zoetwater, netcongestie en de stikstofopgave. Hoewel deze opgaven wel benoemd zijn in de uitvoeringsagenda, zijn hier geen concrete doelen op geformuleerd vanuit economisch beleid. Zo wordt benoemd dat voldoende ruimte nodig is voor de economie. Dit roept de vraag op: wat is voldoende ruimte? En willen we alle vraag naar ruimte faciliteren?

In ons economisch beleid hebben wij met name aandacht voor het stimuleren en faciliteren van bedrijven in de transitie. De provincie geeft daarbij 2 sectoren extra aandacht: landbouw en staalindustrie. Het is op dit moment nog niet duidelijk of deze sectoren de transitie kunnen maken in lijn met de duurzaamheidsdoelen van de overheid. Het beleid is beperkt selectief en conditioneel. We voeren op dit moment bijvoorbeeld (nog) geen selectief vestigingsbeleid. In de uitvoeringsagenda staat bovendien dat wij ons richten op afbouw door het stimuleren en faciliteren van opbouw. De vraag is echter of dit voldoende is om de ambities te realiseren, gezien de vele opgaven waar we voor staan.

Ambities op welzijn

De ambitie

De provincie zet zich in voor een goede balans tussen wonen, werken en gezondheid. Dat betekent passende woningen, passend werk, en een gezonde leefomgeving.

Ons huidige beleid

Vanuit het economische beleid zetten wij ons in voor voldoende en goed gekwalificeerd personeel dat voorziet in de behoefte van het regionale bedrijfsleven. We streven daarbij naar duurzame inzetbaarheid en inclusiviteit: dat betekent op alle opleidingsniveaus en voor alle achtergronden mogelijkheden creëren om duurzaam (betaald) werk uit te kunnen voeren. Daarnaast is een gezonde leefomgeving een belangrijk onderdeel van het economisch beleid. Hoewel we daar aandacht voor hebben, schuurt deze ambitie met sommige opgaven. Zo kan een gezonde leefomgeving schuren met de ontwikkeling van bedrijfsactiviteiten met een hoge milieucategorie.

Verantwoording

Deze verkenning is opgesteld op basis van een verzameling rapportages en databronnen, waaronder publicaties van het CBS, LISA en de Provincie Noord-Holland.

Arbeidsmigratie: Oplossing voor economie en demografie. *Adviesraad Migratie*, 2023
 Bevolkingsprognose Noord-Holland 2024–2050. *Provincie Noord-Holland*, 2024
 Economische Verkenningen Metropoolregio Amsterdam 2024. *Metropoolregio Amsterdam*, 2024
 Integrale Circulaire Economie Rapportage. *PBL*, 2025
 Internationale handel naar regio 2008–2023. *CBS*, 2025
 Laag en langdurig laag inkomen | huishoudenskenmerken | regio. *CBS*, 2024
 Lisa. 2024
 Noord-Hollandse Klimaataanpak. *Provincie Noord-Holland*, 2024
 Regionale Economie. *CBS*, 2023
 Regionale kerncijfers | Nationale rekeningen. *CBS*, 2024
 Regio's in internationaal perspectief. *Ministerie van Economische Zaken*
 Research en development | personeel | uitgaven | bedrijfsgrootte | bedrijfstak. *CBS*, 2024
 Startnotitie regie op de ruimte. *Provincie Noord-Holland*, 2024
 Waterprofielen Noordzeekanaal en omgeving. *Provincie Noord-Holland*, 2023

Deze bronnenlijst is niet uitputtend. Aanvullende relevante publicaties zijn mogelijk beschikbaar.
 Voor vragen over de totstandkoming van dit rapport kunt u contact opnemen met de sector Duurzame Economie.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland

2000 MD Haarlem

Tel.: 023 514 3143 | Fax: (023) 514 30 30

www.noord-holland.nl

post@noord-holland.nl

Opsteller

Provincie Noord-Holland

Directie Beleid

Sector Duurzame Economie

Grafische verzorging

Future Communication i.s.m. Staet van Creatie